Editie 1 / 2022

onze weidevogels

Predatoren herkennen en bestrijden

Vijf tips voor patrijzen en een succesverhaal

Met minder middelen, meer weidevogels

Weidevogeldrone 2022

Totaal oplossing
- Systeem door 1 persoon te bedienen.
- Compact, alles past in één koffer.
- Alle accu op te laden in de koffer.
- Handzaam, lichtgewicht.
- Compleet en gebruiksklaar.
- Alles draait op de drone accu, dus ook remote en ultrabright 2e scherm, hoeven niet afzonderlijk opgeladen te worden.
- Standaard 6x accu's meegeleverd.
- Statief, voor eenvoudige bediening van software, drone en camera's in het veld.

Wat zit er in een pakket
- Drone Mavic2 Enterprise advanced
- Met gestabiliseerde Dagbeeldcamera en high-res thermische camera in één.
- Ultrabright 2e scherm, maakt optimale bediening software en camera mogelijk.
- One for All Poweradapter, (ACCU-voeding voor remote en Scherm,)
- Statief
- Koffer met geïntegreerd oplaadsysteem.
- 32Gb ultra-speed SD-card.
- Auto lader voor de accu's
- Handstart grip, (voor als de piloot mee wil het veld in, kan er vanuit de hand gestart en geland worden).

Software
- Speciaal voor deze toepassing ontwikkelde software, " Fauna detect "
- Auto detectie en lokalisering van nesten.
- Maakt het zoeken van reekalfjes en/of weidevogels heel efficiënt en eenvoudig.
- Vluchtplan maken binnen enkele seconden.
- Posities van de nesten worden opgeslagen in de APP
- 2e APP "Spot finder" beschikbaar met overzicht van hotspot locaties met foto's, voor loonwerker of Boer die het gras maait.
- Koppeling met andere apps zoals Boerenlandvogelmonitor, Google-maps, Telegram, Mail etc.
- Overzicht van het aantal bevlogen hectares, en loggen van de vluchten.
- 3 jaar support en recht op updates van de doorontwikkeling.

Interesse?
Maak dan gerust een afspraak voor een demonstratie in Bentelo!
+31-547-292090
+31-651783232

robor electronics

Robor Electronics BV
Suetersweg 6A
7497 MZ Bentelo
nature@robor.nl
www.robor-nature.eu

Alleen samen redden we weidevogels

Precies een jaar geleden brachten we het eerste magazine van 'onze Weidevogels' uit. In het voorwoord dat ik toen schreef, had ik het erover dat bij de publicatie van de jaarlijkse tellingen de boer steevast de schuld kreeg. En alle mooie en hoopgevende berichten van het afgelopen weideseizoen ten spijt, ook afgelopen december was het weer raak. Bij de publicatie van het rapport van de Algemene Rekenkamer over de achteruitgang van de gruttopopulatie kregen de boeren weer een flinke veeg uit de pan. Want ondanks de gestegen subsidies daalde het aantal grutto's in de afgelopen twintig jaar. Volgens hen vooral omdat de boeren niet de juiste dingen doen; te veel focus op alleen maar nestbescherming en te weinig aan de leefomgeving van de vogels. Geen woord over de rol van predatoren.
Daar sta je dan weer als goedwillende boer en vrijwilliger... Want ook vrijwilligers zijn erg belangrijk; we moeten en kunnen het alleen samen doen. Ik kan me voorstellen dat velen van u weer tot tien moesten tellen bij het horen van dit bericht. Gelukkig kwamen er ook uit deskundige hoek, zoals uit de Collectieven, al snel reacties dat ze niet blij waren met het ongenuanceerde rapport. Veel boeren doen samen met vrijwilligers en instanties wel degelijk al heel veel aan de aanleg van kruidenrijk grasland en uitgekiend maaibeheer om de overlevingskansen van de kuikens te verhogen. En echt niet om het geld!
Uiteraard zullen we nog meer kunnen doen wat binnen onze mogelijkheden ligt om de weidevogels in hun natuurlijke omgeving, onze weiden, weer vleugels te geven. Dat is ook de inzet van ons project 'onze Weidevogels' dat uitgeverij Agrio en JEEN communicatie samen hebben opgezet. Gelukkig hebben we samen met een divers aantal partners dit mooie magazine weer kunnen financieren. Net als bij de meeste boeren gaat het ons daarbij niet om het geld – de bijdragen dekken hooguit de kosten als we geluk hebben – maar om de passie die wij net als u voor de sector, de bijbehorende natuur en voor weidevogels hebben.
Laten we hoop putten uit het afgelopen jaar. De natuur was de weidevogels over het algemeen gunstig gezind. Dat geeft mooi aan dat we ondanks alle inzet met beschermende maatregelen, ook afhankelijk blijven van de natuur. En natuurlijk van elkaar!

Gijs Gjaltema, JEEN communicatie

ook namens **Robert Ellenkamp** en **Mark Oude Luttikhuis** van Agrio

INHOUD

6

Met minder middelen, meer weidevogels

Marten Dijkstra uit Aldeboarn (FR) ruilde zware beheerpakketten in voor lichtere en ziet de broedaantallen stijgen.

18

Wie is de schuldige predator?

Om iets tegen predatie te kunnen doen, moet je weten welke predator actief is. Aan sporen zijn ze te herkennen.

32

Patrijs, de vier seizoenen vogel

De patrijs kun je zien als 'de grutto van de akkers'. Vijf tips om iets te doen voor de patrijs, die het moeilijk heeft.

34

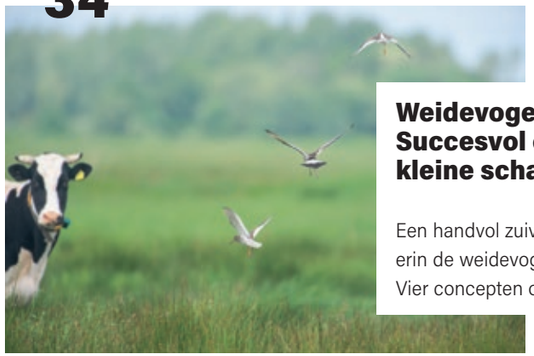

Weidevogelconcepten: Succesvol op kleine schaal

Een handvol zuivelconcepten slaagt erin de weidevogel echt te redden. Vier concepten op een rij.

WEIDEVOGELPOST

Onze Weidevogels is ook actief op sociale media. Niet alleen wijzelf posten regelmatig updates en mooie beelden, ook enthousiaste lezers laten van zich horen! Een kleine greep.

In Friesland bij de Zwagermieden de Big Five gespot. Schitterende foto's, dank voor het delen.
Cora Boesenach

Prachtig al die kievieten op het broccoliland. Morgen zaaien voor een mooi stukje grasland #onzeweidevogels #onsplatteland #trotsopdeboer
Ad Baltus

Eindelijk.... je ziet ze niet meer huppelend de polder door, ze zijn al gevlogen. Maar dit jaar eindelijk wel met meer richting zon en zomer dan andere jaren! #boerenlandvogels hadden een succesjaar
De Groene Motor

Als je de boeren wil inspireren en enthousiasmeren moet je deze gratis bij een vakblad stoppen.
Pauline de Groot

REAGEREN?

Stuur een mail naar redactie@onzeweidevogels.nl o.v.v. weidevogelspost

44

Wat wil de wulp?

De wulp is de grootste steltloper van West-Europa. Wie is de wulp, wat wil de wulp en wat kunt ú doen tegen de vergrijzing van de wulp?

EN VERDER

Column Weidevogelman: Veiligheidsmaatregelen 13

Wetenschap: Beweiding en weidevogels 14

Maatregelen tegen predatie 24

Aanvalsplan Grutto: 'Uitdagingen zijn groot' 28

In 't veld: Waterinfiltratie voor de weidevogels 39

Succesvol boeren voor de patrijs 40

Het raster op deze dam moet predatie door vossen voorkomen.

Met minder middelen, meer weidevogels

Marten Dijkstra uit Aldeboarn (FR) wilde eerst flink groeien met zijn melkveestapel, maar stapte over naar biologische productie met toegevoegde waarde. Hij ruilde zware beheerpakketten in voor lichtere, om meer variatie te krijgen tussen zijn percelen. De weidevogels beloonden hem met stijgende aantallen broedparen en broedsucces.

Tekst en beeld: **Robert Ellenkamp**

Bedrijfsgegevens
65 melkkoeien + 25 pinken
+ 20 onder één jaar
53 hectare grond
14 hectare onder beheer
Bruto Territoriaal Succes
(BTS): 95 procent in 2019
en 85 procent in 2020

Marten Dijkstra inspecteert één van zijn weidevogelpercelen.

Na het rampjaar 2020, toen ook alle nesten op de percelen bij Marten Dijkstra werden gepredeerd, was het afgelopen jaar er weer eentje om in te lijsten voor de weidevogels. Dijkstra noteerde 16 paren grutto, 9 tureluur, 8 scholekster en 3 kievit. „Qua resultaten kwamen we nog niet aan de aantallen van succesjaar 2019 op ons bedrijf, maar volgend jaar verwacht ik die wel weer te halen."
Marten heeft het dan over 30 gruttoparen, 15 paartjes kieviten, 11 voor de tureluur en 6 scholeksters. Zijn broedsucces van 2019 valt op, want landelijk ging het door de droogte de boeken in als een matig weidevogeljaar. „Dankzij hoge waterpeilen in onze sloten en greppels, plasdrassen en het deels laten overstromen van de sloten zaten er toen volop broedparen met kuikens."

Kantelmoment

Het succes kwam niet zomaar. En het contrast tussen de geelrode bloemrijke percelen is groot ten opzichte van 2010. Daar begon voor Marten het veranderingsproces. „In 2010 wilden we eigenlijk stoppen met weidevogelbeheer. Mijn ouders hadden op 18 hectare zware beheerpakketten liggen, maar er zaten weinig weidevogels. We brachten er toen ook nog drijfmest en kunstmest op. Het zorgde voor hoog gras met weinig variatie. Ik heb toen externe kennis ingehuurd en overlegd met collega-melkveehouders en toen bleek dat ik met minder zwaar beheer meer kon bereiken. We legden twee plasdrassen aan, gingen naar minder hectares en zorgden voor beweiding tegen de beheerpercelen aan. Het was een gigantisch succes. De vogels kwamen direct terug en toen ben ik er meer warm voor geworden."

Naar 120 koeien

In 2015 dreigde het voor de weidevogels de verkeerde kant op te vallen. Marten stond op een tweesprong. Het plan was om te groeien naar 120 melkkoeien en twee robots. Door de aankoop van vee haalde Marten allerlei diergezondheidsgerelateerde problemen de stal in. Ook moest er veel extra voer worden aangekocht. „Wanneer ik dat plan had doorgezet, zou mijn vrouw Linda ook fulltime boerin moeten worden en moeten stoppen met de

kinderdagopvang op de boerderij. Door die tak kregen we vaker dan andere boeren burgers op het erf en die zetten je aan het nadenken. Dat gold ook voor de contacten die ik als voorzitter had van de lokale agrarische natuurvereniging. Die bewustwording samen met de lage melkprijs van DOC maakte dat we waarde wilden toevoegen op het bedrijf. Een stap in die richting in 2016 was de omschakeling naar biologisch."

Management

Het weidevogelsucces zit vooral in zijn management opgesloten. Marten strooit op de percelen met beheerpakketten jaarlijks twee keer ruige mest om de bodemconditie op peil te houden. Hij freest de greppels extra diep uit in het najaar om er voldoende water in te kunnen zetten mocht het te droog worden. Pitrus klepelt hij in het voorjaar het liefst als het vriest. In februari zet hij schrikdraad op twee dammen, om een barrière tegen vossen te creëren. En in het vroege voorjaar zet hij het waterpeil omhoog en de plasdraspompen aan. Vervolgens houdt hij gedurende het weidevogelseizoen de vinger aan de pols door om de drie dagen te controleren.

Zijn maaibeleid wordt in feite door de weidevogels bepaald. Vóór het maaien loopt er altijd een nazorger (weidevogelvrijwilliger) door de percelen, om af te stemmen of het al kan. Hij maait met een alarm op de frontmaaier, waardoor weidevogels en wild schrikken. Tijdens het maaien rijdt hij maximaal 6 km/h. Marten maait of van binnen naar buiten toe of baan voor baan. Door beide opties kunnen vogels en kuikens wegkomen. En na twee banen te hebben gemaaid, gaat hij naar een ander perceel om de vogels de kans te geven rustig uit de percelen te vertrekken. „Vliegt er een grutto rond mijn cabine, dan stop ik en ga ik achteruit en verlaat het perceel. Als er één zit dan zitten er meer, en dan maai ik niet lekker meer. Dat is de belangrijkste reden van ons weidevogelsucces. Ik kies voor weidevogels." ◄

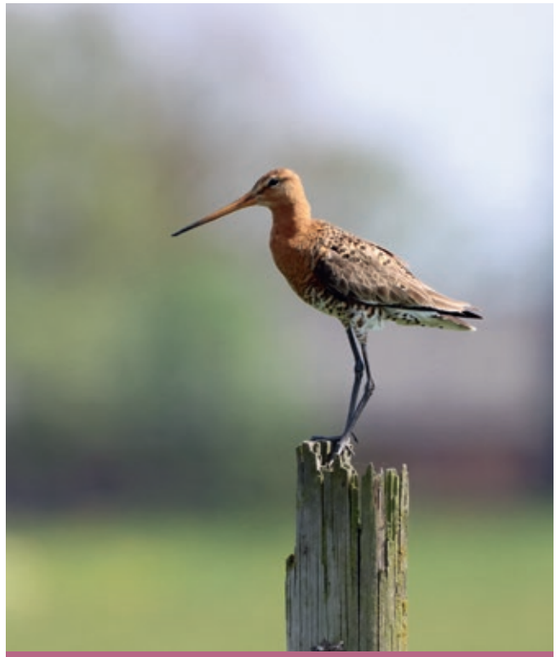

Weidevogels helpen als Statenlid

Marten Dijkstra zit namens de VVD in de Provinciale Staten van Friesland en probeert ook via die weg weidevogels te helpen. In november vroeg hij aandacht voor een nadrukkelijkere rol vanuit de provincie om terreinbeherende organisaties tot beter weidevogelbeheer aan te zetten en daar actiever op te controleren. Ook pleitte hij voor geluidsdempers voor jagers, om minder verstoring te krijgen in en om weidevogelgebieden bij het afschieten van vossen, kraaien en ganzen. En in Friesland loopt mede op zijn initiatief een proef met het vangen van steenmarters, waar hij zelf ook aan meedoet. Sinds 2018 is al vijf keer een marter gevangen, waarbij alleen de zogende vrouwtjes worden gemerkt en weer losgelaten.

Ook stonden er het afgelopen jaar op vijftig plaatsen camera's bij nesten en dammen op zijn bedrijf om te kijken of er op basis van data van camerabeelden een voorspelling gedaan kan worden over het aantal marterachtigen. Ook wordt in Friesland de muizenpopulatie gemonitord. Bij te veel muizen zijn de weidevogels een jaar later de klos, omdat het predatorenbestand dan flink groeit. Mocht daar wat uitkomen, dan zou je als boer en wildbeheereenheid kunnen anticiperen door in de winter wezels en hermelijnen weg te vangen. Ook daar zal de provincie dan beleid over moeten maken.

Veiligheidsmaatregelen

Mijn oom, de Weideman, is er reuzetrots op dat steeds meer melkveehouders de koeien weer weiden. Hij heeft het dan over het 'verdienmodel' van vers gras rechtstreeks in de koe enzo. Fijn dat het de veehouders iets oplevert, want ik geniet enorm van het fantastische plaatje van weidende koppels koeien in een landschap.

Waar zit ik lekker?
Veiligheid voor alles!

Des te meer nu steeds duidelijker wordt dat weidegang een fijne bijdrage kan leveren voor weidevogels! Waar koeien hebben geweid, vinden de vogels gras van gevarieerde lengte met mestflatten vol hapklare insecten en wormen én beschutting. Het vormt een perfecte aanvulling op percelen met uitgesteld maaien, zo blijkt ook uit onderzoek waar je in dit blad meer over leest. Kievitkuikens hebben op beweid grasland een vijf keer hogere overlevingskans dan op gemaaide percelen! Grutto's met jongen zien die voordelen trouwens ook.
Waar zit ik eigenlijk wel lekker, wat past bij mij? Het zijn van die menselijke vragen die vogels zich ook stellen. Ze nemen de tijd om een plek te beproeven en houden rekening met overzicht en beschutting, voldoende voedsel en de nabijheid van andere vogels. Veiligheid voor alles. Weidevogelboer Marten Dijkstra ondernam van alles om de boel zo in te richten en te organiseren dat de weidevogels goed en lekker zitten en hij ook nog prima kan boeren. Lees zijn inspirerende verhaal elders in dit blad.
Het is een manier van kijken, een bril die je moet opzetten om naar je eigen percelen en die van je buren te kijken. Wat trekt de vogels ernaartoe en wat heb je ze dan te bieden om het kroost groot te brengen? En hoe zit het dan met de veiligheid voor rovers? Zijn er uitkijkplekken waarmee je het de roofvogels wat te makkelijk maakt? Kijk eens of je die kunt verwijderen. Net als ruigte met bramen en riet, waar steenmarters en vossen hun uitvalsbasis van maken.
In gebieden waar weidevogels de voorrang krijgen en het beheer op orde is, mogen vossen en kraaien worden aangepakt. Voor het wegvangen van steenmarters is ontheffing nodig. Jagers hebben meestal in de loop van de winter een goed beeld van wat er in een polder allemaal rondloopt. Met die informatie kun je voor het broedseizoen actie ondernemen. Een goede monitoring met onder meer wildcamera's tijdens het broedseizoen geeft inzicht in welke predatoren slachtoffers maken.
In polders waar het beheer voor vogels matig is, heeft vangen en schieten niet zoveel zin. Daar is eerst een basis nodig voor goed weidevogelbeheer met een palet aan maatregelen om het de weidevogels maximaal naar de zin te maken. Dan heb je meer recht van spreken, zeg maar.

Met gevleugelde groet,

Weidevogelman

Beweiding en weidevogelbeheer

Beweiding kan op verschillende manieren een positieve bijdrage leveren aan weidevogelbeheer. Het zorgt voor meer variatie in grashoogte, rust en extra voedsel, zo blijkt uit recent praktijkonderzoek in Friesland en Zuid-Holland. onze Weidevogels zet de succesfactoren op een rij.

Tekst: Nick van Eekeren
Beeld: Ellen Meinen, Ruth van Schriek

Door extensieve beweiding ontstaan er verschillende grashoogtes en meer reliëf op een perceel en mestflatten. Beweiding is daarmee een belangrijke aanvulling op percelen met een uitgestelde maaidatum (1 tot 15 juni). Zeker op voedselrijke percelen en in groeizame voorjaren is het gewas op deze percelen eind mei vaak al te hoog en te dicht en daarmee niet meer geschikt voor kuikens; door te sturen met beweiding kan alternatief kuikenland worden ontwikkeld.
Verschillende weidevogelsoorten gebruiken graag beweide percelen. Door de lage vegetatie op begraasd grasland kunnen kuikens zich makkelijk door het weiland bewegen, mestflatten trekken insecten aan en mestbossen bieden goede dekkingsmogelijkheden tegen predatie. Door beweiding ontstaat microreliëf binnen percelen.

Rust en voedsel

Beweiding resulteert in minder nest- en kuikenverliezen en verstoring dan maaien. Koeien en jongvee schrikken grond- en luchtpredatoren af, terwijl maaien juist luchtpredatoren aantrekt. Het is wel belangrijk om verstoring te beperken tijdens de aankomst vanuit de overwinteringsgebieden, selectie van de broedplek en tijdens de broedfase.
Koeienvlaaien vormen een broedplaats voor wormen, vliegen en kevers. Het lopen van koeien en jongvee zorgt ook voor het omhoogkomen van wormen die daardoor een makkelijke prooi zijn voor vogels. In het huidige onderzoek zijn geen positieve effecten van beweiding gemeten op de hoeveelheid met plakvallen of potvallen gevonden insecten. ◄

Weidevogelman

TIP

Met slim beweiden rondom kruidenrijk gras en percelen met rustperiode, zorg je voor aanvullende variatie. Misschien kun je daar in je weideplanning rekening mee houden.

Vormen van beweiding

Beweiding kan op verschillende manieren worden ingezet in het weidevogelbeheer. De locatie, timing van beweiding, vorm van beweiden (beweidingssysteem en intensiteit) en de beweidingsperiode zijn factoren die bepalen in welke mate en in welke periode weidevogels ervan zullen profiteren. Op basis van deze handvaten voor het inzetten van beweiding voor weidevogelbeheer, zijn naast enkele al bestaande vormen ook een aantal andere vormen en invullingen geformuleerd (zie ook Figuur 1):

- Voorweiden met rustperiode: Het belangrijkste doel is het creëren van geschikt kuikenland in juni op percelen met uitgestelde maaidatum, door te voorkomen dat het gewas te zwaar wordt. Door voor te weiden tot 1 of 8 mei wordt het gewas flink teruggezet en ontstaat er een betere kuikenlandstructuur.
- Extensief weiden: Het creëren van kuikenland gedurende het hele kuikenseizoen, het voorkomen van een te zwaar gewas op beheerpercelen en het creëren van microreliëf, door beweiding met een lage veedichtheid.
- Uitgesteld weiden: Door pas na begin mei vee in te scharen (in relatief zwaar ongemaaid gras) wordt heel snel een zeer gevarieerde grasstructuur gecreëerd. Dit draagt, in aanvulling op voorweiden-pakketten, bij aan een goed graslandmozaïek voor gezinnen en kuikens zowel op perceel- als bedrijfsniveau, en een betere inpasbaarheid van weidevogelvriendelijk beweiden.
- Weiden met rustperiode: Door het inlassen van een rustperiode na reguliere beweiding tot midden mei, ontstaat geschikt kuikenland vanaf eind mei, en is daarmee een makkelijk inpasbare aanvulling op beheerpakketten met uitgestelde maaidatum.
- Doorweiden: Creëren van een gevarieerde graslandstructuur die goed doorwaadbaar is voor weidevogelkuikens en tevens voldoende dekking biedt in de vorm van mestbossen. Doordat niet gemaaid wordt, bieden deze percelen gedurende het hele kuikenseizoen een geschikt toevluchtsoord.

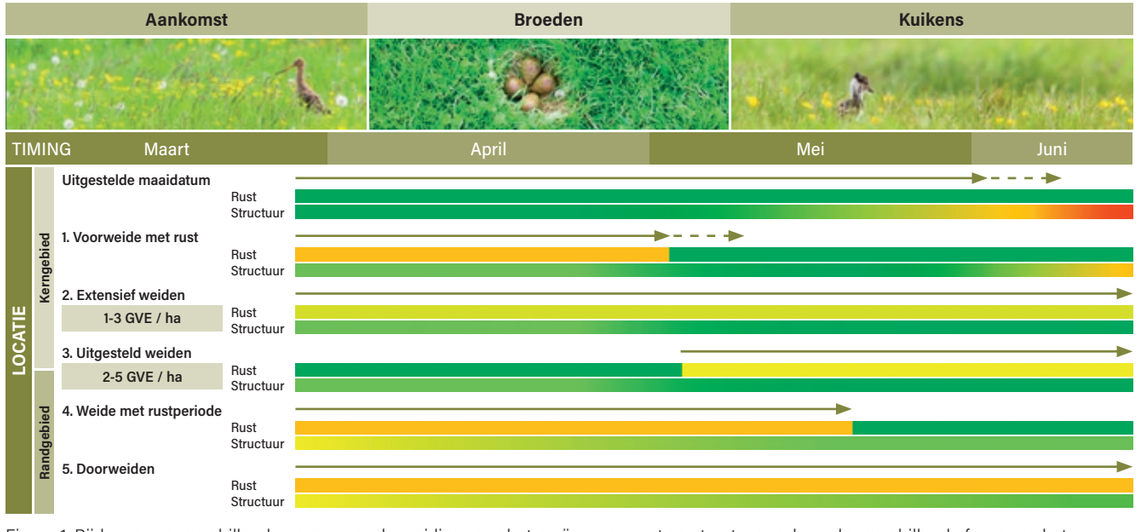

Figuur 1. Bijdrage van verschillende vormen van beweiding voor het creëren van rust en structuur gedurende verschillende fases van het weidevogelseizoen, in weidevogelkerngebieden en randgebieden bij verschillende beweidingsintensiteiten.

Praktijkprojecten weidevogels

De kennis in dit artikel komt uit twee projecten: Vogels en Voorspoed Fryslân en Winst & Weidevogels gefinancierd door respectievelijk de provincies Friesland en Zuid-Holland. Melkveehouders, collectieven en het Louis Bolk Instituut deden samen onderzoek naar beweiding en weidevogelbeheer om meer inzicht te krijgen in hoe beweiding kan bijdragen aan het versterken van het weidevogelbeheer.

Succesfactoren bij beweiding

- Voor het optimaal inzetten van beweiding als onderdeel van weidevogelbeheer is een goede afstemming met de nazorger (vrijwillige weidevogelbeschermer) en mozaïekregisseur belangrijk. Deze kunnen inschatten waar en wanneer beweiding toegevoegde waarde heeft voor het mozaïek, maar ook waar nestbescherming nodig is.
- Nesten beschermen: Kies voor (stroom)draadjes rondom nesten. Dit is minder verstorend dan het plaatsen van nestbeschermers. Een koe zal niet bewust een nest vertrappen (en wordt over het algemeen door de vogels, met name kievit en scholekster, gewaarschuwd als ze te dichtbij komen), maar vertrapping van een nest kan met name bij hoge veedichtheden makkelijk gebeuren.
- Kies voor rustig vee: Een groep nieuwsgierige pinken geeft een veel grotere kans op nestverliezen en verstoring dan melkkoeien of droge koeien.
- Waardeer rommeligheid: Geen bossen wegmaaien of bloten! Mestbossen dragen juist bij aan de meerwaarde van beweid grasland voor weidevogels. Bloten van mestbossen gedurende de weideperiode heeft maar een beperkt effect op het aandeel bossen, omdat de koeien de plek blijven mijden vanwege de geur.

Wie is de schuldige predator?

Gepredeerde nesten zijn een doorn in het oog van weidevogelvrijwilligers en boeren. Om predatie effectief aan te pakken is het belangrijk om er achter te komen welke diersoort op strooptocht geweest is. Al is dat niet altijd makkelijk te achterhalen in het veld. Daarbij kan iemand die DNA-onderzoek laat uitvoeren naar de schuldige, er maar zo achter komen dat meerdere dieren hun slag hebben geslagen bij het nest. Predatoren hebben invloed op de populaties van dieren. Hoe groot die invloed is, is vaak niet bekend. Dat geldt vooral voor situaties waarin de invloed van menselijk handelen een bijkomende complicerende factor is. Leer in dit artikel om welke predatoren het gaat en welke mogelijkheden er zijn om predatie preventief aan te pakken.

Tekst: Sandra Wilgenhof
Beeld: Robert Ellenkamp, Pxhere, Flickr, Istock

Wezel

- 16 tot 30 centimeter lang (inclusief staart)
- Heeft geen zwarte staartpunt, lijkt verder veel op iets grotere hermelijn
- Hoektandafstanden: 2,6 tot 5,0 millimeter
- Meestal niet ouder dan één jaar, maximaal zes jaar
- Dag- en nachtactief
- Leeft graag in droge gebieden
- Kan makkelijk in muizenholen
- Eet vooral muizen
- Eet eieren in de buurt van het nest
- Hogere predatie door marterachtigen komt meestal door een muizenarm jaar
- Predatie komt vaak tijdelijk voor in een relatief klein gebied

Weidevogelman

TIP

Goede informatie is cruciaal. Stel met vrijwilligers vast hoeveel nesten ten prooi vallen en zet wildcamera's bij dammen en planken over de sloten om de verdachten 'in beeld' te krijgen.

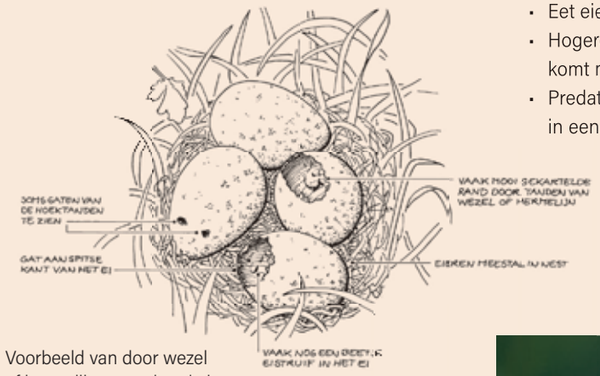

Voorbeeld van door wezel of hermelijn gepredeerd ei.

Hermelijn

- Lengte 30 tot 40 centimeter (inclusief staart)
- Hoektandafstanden: 5,0 tot 7,0 millimeter
- Lijkt veel op iets kleinere wezel, maar heeft een zwarte staartpunt
- Kan in winter geheel wit zijn met zwarte staartpunt
- Meestal twee jaar oud, maximaal tien jaar
- Leefgebied tot circa 100 hectare
- Dag- en nachtactief
- Komt in nattere gebieden voor dan wezel
- Zoekt dekking bij heggen, muurtjes, oevers en rietzomen
- Eet vooral woelmuizen en -ratten, maar ook konijnen, vogels en eieren
- Eet eieren in de buurt van het nest
- Hogere predatie door marterachtigen komt meestal door een muizenarm jaar
- Predatie komt vaak tijdelijk voor in een relatief klein gebied

Voorbeeld van door vos gepredeerd ei.

Vos

- Alleseter, maar voornamelijk muizen
- Nachtactief
- Territorium 100 tot 4.000 hectare groot
- Leeft waar voldoende voedsel en dekking is. Jaagt bij voorkeur in het overgangsgebied van biotopen
- Neemt eieren, pullen en weidevogels mee om ze ergens anders op te eten
- Bij oppakken van het ei verstoort de vos de nestkom
- In één nacht veel legsels verdwenen? Mogelijke oorzaak vos

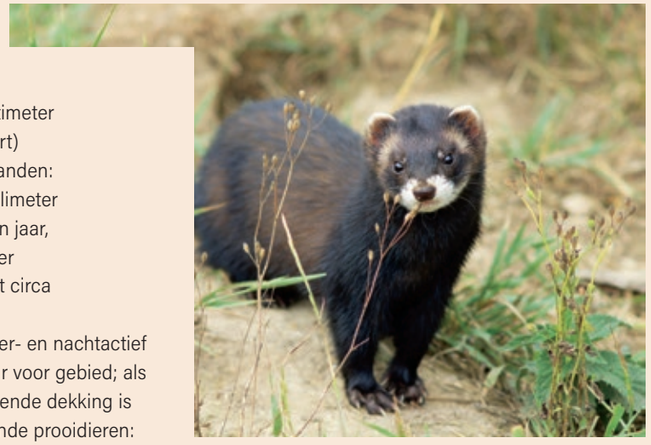

Bunzing

- 30 tot 65 centimeter (inclusief staart)
- Hoektandafstanden: 7,5 tot 13,5 millimeter
- Leeftijd tot tien jaar, meestal minder
- Leefgebied tot circa 1.000 hectare
- Vooral schemer- en nachtactief
- Geen voorkeur voor gebied; als er maar voldoende dekking is
- Veel verschillende prooidieren: konijn, haas, bruine en zwarte rat, woelrat, muskusrat, muizen, vogels en eieren, kikkers en padden
- Eet eieren op een rustige plek op
- Hogere predatie door marterachtigen komt meestal door een muizenarm jaar

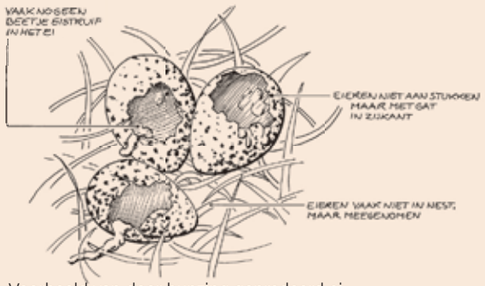

Voorbeeld van door bunzing gepredeerd ei.

Steenmarter

- Rukt de laatste jaren op in Nederland
- Formaat van een slanke kat, 50 tot 60 centimeter lang (inclusief staart)
- Hoektandafstanden: 10 tot 13 millimeter
- Nachtdier
- Kan per nacht wel 10 tot 15 kilometer afleggen
- Eet onder andere muizen, ratten, egels, jonge konijnen, vogels, eieren, kevers, rupsen, kikkers en regenwormen
- Heeft een voorliefde voor eieren; voornamelijk van de kip, eend en fazant
- Bijt eieren aan een pool of de zijkant open
- Eet eieren in de buurt van het nest
- Hogere predatie door marterachtigen komt meestal door een muizenarm jaar

Zwarte kraai

- Alleseter
- Eet regelmatig weidevogeleieren, maar geen pullen of volwassen weidevogels
- Broedt vooral in hoge bomen
- Vindt weidevogelnesten op het zicht
- Een gevonden nest predeert de kraai het liefst in één keer leeg
- De kraai neemt telkens één ei mee en eet die ergens anders op
- Wanneer de akker- en weidevogels een zwarte kraai weten te verjagen, moet deze het nest wederom op het oog opsporen
- Kan zich oriënteren op merkstokken en nestbeschermers

Voorbeeld van door zwarte kraai gepredeerde eieren.

Weidevogelman

TIP

Onderzoek wat de uitvalsbasis is van de aangetroffen predator in je gebied en haal op een geschikt moment die schuilplaats of uitzichtplek weg.

TIPS

Zijn er zwarte kraaien op een perceel, dan kan het soms raadzaam zijn het bezoek even uit te stellen. Wie de zwarte kraaien pas na betreden van het veld opmerkt kan het beste weglopen van de nesten in de richting van de kraaien. De weidevogel kan dan makkelijker terug naar zijn nest.

LET OP

Let wel goed op of het wel echt zwarte kraaien zijn. Jonge roeken lijken sterk op zwarte kraaien en kunnen daardoor de indruk geven dat het er wemelt van de zwarte kraaien.

Zilvermeeuw

- Alleseter
- Eet in ieder geval eieren en soms ook kuikens van weidevogels
- Meeuwen eten de eieren direct bij het nest op
- Een zilvermeeuw bekijkt van grote hoogte de situatie en vliegt op een kansrijk moment op het nest of de prooi af

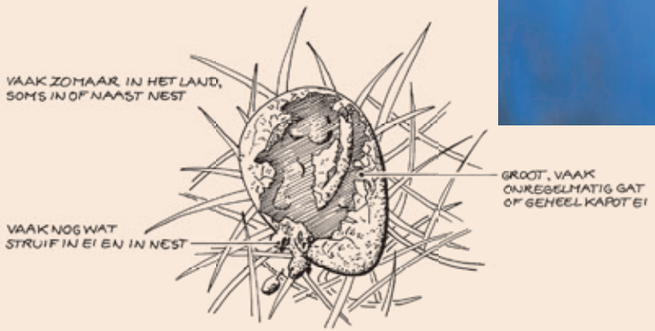

Voorbeeld van door zilvermeeuw gepredeerd ei.

TIPS
Een zilvermeeuw op rooftocht vliegt naar een veldmedewerker toe en blijft hem of haar volgen. De veldmedewerker kan dan het beste even blijven wachten. De zilvermeeuw zal dan na een poosje weer doorvliegen.

Havik, torenvalk en andere vliegende dagjagers

- Zijn niet gericht op eieren
- Bruine kiekendief, buizerd en torenvalk prederen mogelijk weidevogelpullen, maar geen oudervogels
- De havik pakt wel oudervogels en nauwelijks pullen
- Dagjagers verorberen geslagen pullen en oudervogels vaak op een rustige plaats
- Plukresten zijn te herkennen aan het feit dat de veren in het geheel uit de prooi zijn getrokken en niet afgebeten, zoals zoogdieren doen

LET OP
Denk goed na over het plaatsen van een nestkast voor torenvalken in open weidevogelgebied.

OPMERKELIJK
Een havik in de buurt is niet per definitie rampzalig voor weidevogels. De havik heeft als een van de weinige de zwarte kraai op het menu staan. Wanneer er in Nederland weer redelijke aantallen van dergelijke predatoren voorkomen, dan is de kans groot dat de zwarte kraai in aantal afneemt. Soms is alleen al de aanwezigheid van een toppredator in een gebied voldoende om een temperende werking te hebben op de populaties van andere predatoren.

Honden en katten

- Honden en katten verstoren weidevogels door ze van het nest af te jagen of de pullen onbeschermd in het weiland achter te laten. Predatie door honden is beperkter dan van katten.
- Verstoring door honden en katten kan er voor zorgen dat andere predatoren hun slag slaan

LET OP
Een zwerfkat mag gevangen worden, maar zwerfkatten zijn eigendom van de gemeente en moeten daarom naar het dierenasiel worden gebracht.

Ooievaar en reiger

- Alleseters
- Zullen weidevogelpullen pakken als ze daarvoor de kans krijgen

OPMERKELIJK
Het vermoeden bestaat dat weidevogelpullen een groter risico lopen op plaatsen waar ooievaars worden bijgevoederd met slachtkuikens.

Andere predatoren

Naast de behandelde dieren zijn er ook andere die eieren, pullen of broedende akker- en weidevogels eten. Ook een soort als de **egel** zal de kans om een ei of pul te nuttigen niet voorbij laten gaan. Dat geldt bij weidevogelpullen ook voor **veld- en ransuil**. De **bruine rat** zou wel eens een belangrijkere predator kunnen zijn dan tot nu toe werd aangenomen. Voor het vangen van ratten zijn wel wat meer mogelijkheden dan het vangen van andere dieren. Nieuwe exoten die hun intrede maken in Nederland zijn de **wasbeer** en **wasbeerhond**. Ze komen vanuit Duitsland en eten alles wat ze al scharrelend tegenkomen dus ook vogels. ◄

Maatregelen tegen predatie

Als het in een bepaald gebied niet goed gaat met weidevogels, kan dat door predatie komen. Het is belangrijk om dit eerst uit te zoeken voordat maatregelen worden genomen. Directe maatregelen zijn gericht op de predator, indirecte maatregelen maken het landschap minder geschikt voor predatoren. Volgens kenners van onder meer de jagersvereniging heeft een combinatie van maatregelen de grootste kans op succes.

Tekst: Sandra Wilgenhof
Beeld: Robert Ellenkamp

Weidevogelman

TIP

Check in het najaar of overhoekjes en ruigteplekken worden gebruikt door de vos en snoei die begroeiing terug in de winter.

Voordat men maatregelen gaat nemen tegen predatie, moet onderzocht worden of het tegenvallende weidevogelsucces veroorzaakt wordt door predatie. Sovon Vogelonderzoek heeft daarvoor een beslisboom (zie pagina 26) gemaakt. Belangrijke stappen om te nemen voordat maatregelen worden genomen zijn onder meer het vaststellen van de habitatkwaliteit van het gebied, of de reproductie laag is, of predatie als relatief laag kan worden aangemerkt en zo ja, welke predatoren daarin een rol spelen.

Gebied ongeschikt maken

Een eerste stap die elke boer meestal zonder veel moeite kan nemen is het gebied ongeschikt maken voor predatoren. Denk aan het weghalen van schuilplekken en nestelgelegenheden zoals struiken, oude leegstaande schuurtjes en bomen. Een hermelijn zoekt bijvoorbeeld beschutting bij heggen, muurtjes, oevers en rietzomen. Vliegende predatoren zitten graag in hoge bomen om zo goed de weidevogels of veldmedewerkers in de gaten te kunnen houden.
Ook het afschermen van een gebied waar veel weidevogels zitten, kan voorkomen dat grondpredatoren hun slag slaan. Dat kan door plaatsen van een raster of stroomdraden rond het te beschermen gebied. Er zijn verschillende soorten rasters en zelfs complete sets te krijgen in Nederland.

Vallen

Wie door predatie veel nesten en weidevogelpullen ziet verdwijnen, zal de drang hebben om de predator 'uit de weg te ruimen'. Alleen mag een boer volgens de wet niet veel doen om een predator voorgoed te stoppen. Voor het plaatsen van vallen is vaak een ontheffing nodig behalve voor het gebruik van een kastval voor de vos. Een gevangen dier mag de boer niet doden. Een ingeschakelde jager mag dat vaak wel. Daarbij heeft diegene die de val plaatst zorgplicht voor het gevangen dier. Dat houdt in dat er water in de kooi moet zijn en dat de val elke twee dagen wordt gecontroleerd. Een boer mag een gevangen predator verplaatsen, maar meer ook niet.

Ontheffingen

In de Wet natuurbescherming staat dat het verboden is om in het wild levende dieren opzettelijk te vangen om ze te doden. Dit geldt ook voor predatoren. Wel zijn er een paar landelijke uitzonderingen. Zo mogen kraaien en vossen gevangen en

De Krefelder Fuchsfalle is een vangkooi met dubbele ingang. Dit vergroot de vangkans; schuwe dieren stappen namelijk eerder in een doorloopval dan in een inloopval. Als vuistregel geldt dat het dier qua afmetingen in de helft van de doorloopval moet passen.

Nog een kastval met doorloop. Deze val is zo geplaatst dat wanneer een predator naar de overkant wil, hij wel door de val heen moet lopen.

Met de kofferval kunnen vossen of steenmarters gevangen worden. Op de bovenkant van de val zit een net. Vangen van een vos vraagt een grotere maaswijdte dan vangen van hermelijn of steenmarter. Andere dieren die per ongeluk in de val terechtkomen moeten namelijk via de bovenkant uit de val kunnen.

Dit is een val voor een vliegende predator zoals de kraai.

gedood worden omdat ze in het hele land schade veroorzaken. De middelen die daarvoor gebruikt mogen worden, staan in de Regeling natuurbescherming (art. 3.3 en 3.4). Kraaien mogen landelijk gezien door de jager met toestemming van de grondgebruiker gedood worden met geweer, hond en jachtvogels waarbij ook niet-levende lokvogels, lokfluiten en lokvoer gebruik mogen worden.
Voor het doden van vossen kan de jager gebruikmaken van een geweer, van kastvallen of vangkooien en binnen een bepaalde periode van aardhonden. Wie andere predatoren wil vangen en doden moet op landelijk of provinciaal niveau een ontheffing aanvragen. In de aanvraag moet voldoende en deugdelijk onderbouwd nut en noodzaak worden aangetoond en zal men aan de wettelijke kaders moeten voldoen.
Wat gedaan mag worden tegen predatie, verschilt per provincie. In Friesland zijn enkele pilots geweest waarbij, na vergunningaanvraag, in sommige gebieden steenmarters gevangen mochten worden. Ook voor het gebruik van bepaalde middelen voor het bejagen van predatoren kan een ontheffing worden aangevraagd. Denk aan het gebruik van een lichtbak om 's nachts te jagen.
Een ooit gegeven ontheffing geeft echter geen zekerheid voor de toekomst. Ontheffingen kunnen (half)jaarlijks worden geëvalueerd en gewijzigd of gelden vanaf afgifte van de ontheffing maar voor een bepaalde periode. Wie wil weten wat er op zijn of haar percelen mag, doet er goed aan te informeren bij een wildbeheereenheid, jagersvereniging of agrarisch collectief. ◄

Beslisboom voor bepalen predatieprobleem

De beslisboom helpt om te bepalen of er sprake is van een predatieprobleem in een gebied. Belangrijke stappen om tot maatregelen over te gaan zijn onder andere het vaststellen van de habitatkwaliteit van het gebied, of de reproductie laag is, of predatie als relatief hoog kan worden aangemerkt en zo ja, welke predatoren daarin een rol spelen. Op basis van die informatie kan dan besloten worden welke maatregelen genomen kunnen worden.

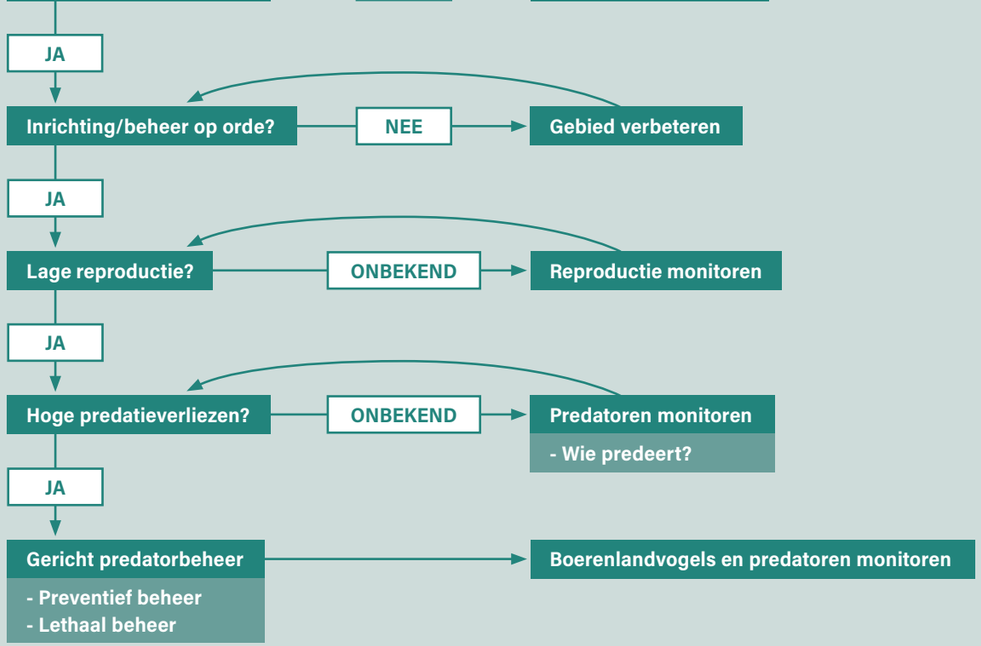

Waar vraag ik subsidie aan?

Subsidie aanvragen voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) kan bij een van de veertig agrarische collectieven in Nederland. Zij organiseren het agrarisch landschap- en natuurbeheer en zijn de spil tussen boeren die het werk uitvoeren en de provinciale overheid die subsidie verleent.

Tekst: Sandra Wilgehnhof
Beeld: Collectief Groningen West

Feiten
- Ongeveer 11.000 boeren doen aan agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb).
- Op ongeveer 110.000 hectare voeren boeren agrarisch natuurbeheer uit.

In Nederland zijn veertig verschillende collectieven. Op de website van BoerenNatuur, de overkoepelende organisatie achter de collectieven, kan een boer vinden welk collectief bij hem of haar in de buurt actief is.
Het collectief kan laten weten of percelen of een deel van de percelen (bijvoorbeeld randen langs sloten) in aanmerking komen voor het ANLb. De provincie heeft hiervoor leefgebieden aangewezen waarbinnen een collectief ANLb mag afsluiten met boeren.
Binnen het ANLb gaat het meestal om zesjarige contracten. Per 1 januari 2023 start een nieuwe periode van het ANLb, waardoor er een grotere kans is voor het instromen van nieuwe deelnemers. Met de komst van ecoregelingen binnen het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouwbeleid nemen de mogelijkheden voor subsidie zeer waarschijnlijk toe.
Het kan zijn dat het ANLb-budget van het collectief op is. Dan zijn er vaak mogelijkheden via collectieven via andere vaak regionale projectpotjes. Soms is deelname aan zo'n project sneller mogelijk. Vaak gaat het daarbij om kortere periodes, zodat deelnemers één of twee jaar in een pilot kunnen meedraaien.
Sommige collectieven hanteren een lidmaatschap voor boeren. Leden kunnen dan meedoen aan kennisbijeenkomsten, gezamenlijke inkoop van kruidenmengsels en ontvangen een nieuwsbrief. Hierdoor ontstaat inzicht in de mogelijkheden op het eigen bedrijf. ◄

Op een andere manier financiering vergaren

Soms hebben boeren een idee voor agrarisch natuurbeheer of het ondersteunen van weidevogels dat niet binnen het ANLb past. Volgens ondernemerscoach natuurinclusieve landbouw Meeuwis Millenaar, moeten die boeren op zoek gaan naar gelijkgestemden. Millenaar: „Zoek met die gelijkgestemde boeren een partner die dit inventieve idee wil ondersteunen door middel van financiering. Organisaties bijvoorbeeld gericht op natuurontwikkeling of overheden staan meestal best open voor inventieve projecten van boeren voor het verbeteren van natuur en landschap. Probeer wel boeren te vinden die ook de intrinsieke motivatie hebben om daadwerkelijk iets te doen voor de natuur en het landschap. Als er boeren bij zijn die alleen meedoen voor het geld, komen dergelijke projecten vaak niet van de grond."

Aanvalsplan Grutto: ‘Ambitie is groot, maar uitdagingen ook’

Met het Aanvalsplan Grutto is het nu of nooit voor de grutto. In dit plan gaan boeren, vrijwilligers en natuurorganisaties in kansrijke gebieden aan de slag om deze weidevogel te redden. Een van de gebieden is Polder Zeevang (NH), waar dit weidevogelseizoen al de eerste stappen worden gezet. De ambitie is groot maar dat geldt ook voor de uitdagingen; vooral wat het verdienmodel voor de boer betreft.

Tekst: Annemarie Gerbrandy
Beeld: Susan Rexwinkel, Jan Butter

Aanvalsplan Grutto

Het Aanvalsplan Grutto is een initiatief van Pieter Winsemius en Ferd Crone, It Fryske Gea, de Friese Milieu Federatie en Vogelbescherming Nederland. Doel is om van ruim dertig kansrijke gebieden robuuste gebieden voor gruttopopulaties te maken zodat de neerwaartse trend wordt omgebogen naar een toename van weidevogels. Dit jaar wordt in dertien gebieden het ANLb uitgebreid; als start van de uitvoering van het Aanvalsplan Grutto. Er is begroot dat voor de uitvoering van het hele plan voor beheer jaarlijks zo'n 40 miljoen euro nodig is en voor investeringen eenmalig 35 miljoen euro. Het Aanvalsplan wordt momenteel uitgewerkt door deze initiatiefnemers, provincies, het ministerie van LNV, de agrarische collectieven en andere terreinbeheerders en betrokken in de gebieden, waarbij het ontwikkelen van duurzame verdienmodellen een centrale rol speelt.

Nederland heeft een internationale verantwoordelijkheid voor de grutto: 80 procent van de Europese populatie broedt in ons land, zegt Willem Overweg, weidevogelcoördinator bij agrarische natuurvereniging Water, Land & Dijken en actief in de Zeevang. Dit gebied in Noord-Holland is een van de dertien gebieden waar in 2022 al met het Aanvalsplan Grutto wordt begonnen. „De Zeevang heeft een grote gruttopopulatie, in 2021 hebben we er 670 broedparen geteld", vertelt Overweg. „Het is nu of nooit voor de grutto, we moeten met elkaar de schouders onder het Aanvalsplan zetten. Maar het is ook een ambitieus plan, een proces dat langzaam moet groeien."

Voortrekkersrol

Het Aanvalsplan wordt in fases uitgerold over kansrijke gebieden in Nederland. De Zeevang heeft hier een voortrekkersrol. De totale omvang van dit gebied is 3.350 ha, waarvan 2.470 ha agrarische grond. „Daarvan moeten we minimaal 1.000 ha inrichten met zwaar beheer", zegt Overweg. „We hebben in 2021 bij 88 deelnemers op 1.170 ha grond ANLb-contracten afgesloten, waarvan 460 ha zwaar beheer. Dat moet verder worden opgeplust richting die 1.000 ha en dat wordt een hele uitdaging met alle boeren. We hebben hier grote intensieve bedrijven waarvan we graag willen dat ze straks volledig meedoen. Nu doen ze soms maar een klein stuk in zwaar beheer, op bedrijfsniveau moet dat straks richting 50 procent gaan. Maar alles valt of staat met een fatsoenlijk verdienmodel."
Het succes in de kansgebieden is van vier maatregelen afhankelijk: omvang en openheid, waterpeil, agrarisch beheer en predatorenbeheer. Voor de 1.000 ha zwaar beheer zijn harde criteria opgesteld, zegt Overweg. „Daarvan moet 30 procent als kruidenrijk grasland worden ingericht en er moet één plasdras of greppelplasdras per 100 ha worden gerealiseerd. Verder moet het waterpeil in 50 procent van het gebied in het broedseizoen omhoog naar 10 tot 20 centimeter onder het maaiveld. Er worden percelen voor rustperiodes aangewezen en maïsteelt, grondbewerking en drijfmest zijn er uit den boze. Het mooiste is als boeren gaan samenwerken. Dat de ene boer een plasdras aanlegt en de ander een andere maatregel oppakt. Het plan moet binnen twee jaar op bedrijfsniveau en binnen zes jaar op gebiedsniveau worden uitgerold. Dat is best pittig."

Duurzaam perspectief

De insteek van het Aanvalsplan is dat boeren een duurzaam perspectief wordt geboden met een stevige financiële basis. De huidige ANLb-contacten hebben een looptijd van zes jaar. Daar kun je geen bedrijf met zwaar beheer op inrichten, aldus Overweg. „Dat betekent dat je boeren langlopende contracten moet aanbieden, van twaalf jaar of misschien wel twintig tot dertig jaar. Als een boer geld nodig heeft om zijn bedrijf 'grutto-proof' te maken, moet hij daarvoor een langdurig contract bij de bank kunnen overleggen. Anders krijgt hij de bank niet mee. Bovendien moeten de beheervergoedingen omhoog. De huidige ANLb-contracten zijn niet voldoende om dergelijke maatregelen door te voeren."
Water, Land & Dijken heeft bij provincie Noord-Holland een plan ingediend voor het eerste jaar. De provincie moet voor extra zwaar beheer geld uitzetten bij het collectief. Die toezegging is er, zegt Overweg, maar veel is nog onzeker. „We hebben met de eerste boeren al contracten afgesloten voor zwaar beheer, wetende dat die gelden worden betaald uit het Aanvalsplan."
In het plan worden ook andere vormen van financiering genoemd, zoals verkoop van fosfaatrechten, inzet van stikstofgelden, gelden voor het opzetten van het waterpeil, verlaging waterschapslasten en hoger melkgeld. Willem Overweg vindt deze potentiële inkomstenbronnen op dit moment wel erg ambitieus. „Maak die verdienmodellen eerst maar eens concreet", zegt hij. „Als collectief zijn we voorzichtig met het noemen van dit soort financieringen. We willen niet als onbetrouwbare partner bij de boeren overkomen."

Trots op gruttopopulatie

Toch ziet de weidevogelcoördinator goede kansen voor het Aanvalsplan Grutto in de Zeevang. „Boeren, en ook bedrijfsopvolgers, zien dat dit een belangrijk gebied voor de grutto is en dat je hier iets voor weidevogels kunt betekenen. Er wordt hier sowieso al wat later gemaaid en ik kan rustig langskomen voor last minute beheer of kruidenrijk grasland. De boeren zijn heel trots op de grote gruttopopulatie in Polder Zeevang." ◄

Weidevogelcoördinator Willem Overweg: „Maak verdienmodellen uit het aanvalsplan eerst maar eens concreet. Wij willen geen onbetrouwbare partner zijn richting boeren."

Weidevogelman TIP

De beste route naar kruidenrijk grasland is die van (veel) geduld, door het eerst te verschralen. Dat vraagt om maaien in het voorjaar. Beheer met een rustperiode past dus eigenlijk pas daarna.

Tips om deze prachtige akkervogel te stimuleren

Patrijs, de vier seizoenen vogel

De patrijs kun je zien als ‘de grutto van de akkers’: een voor de landbouw iconische vogel die hoge eisen stelt aan zijn leefomgeving. En dat ook nog eens vier seizoenen lang, waar de grutto nadat de jongen zijn uitgevlogen, weer terugkeert naar warmere oorden. De patrijs hoort echt bij onze akkers, maar heeft het moeilijk. Wat kunnen we doen om deze prachtige vogel te helpen?

Tekst: Gijs Gjaltema
Beeld: Anne-Lieke Struik

Patrijzen leven het hele jaar door in hetzelfde gebied, het liefst in de buurt van akkers met houtwallen en struiken. De vogel doet het vooral goed in een wat ‘rommelig’ kleinschalig landschap met hoekjes en singels. Een patrijs kan alleen overleven als de leefomstandigheden tijdens alle seizoenen goed zijn. Door de behoefte aan beschutting zoekt de patrijs ook vaak de erven rond boerderijen op want ook daar zijn boomsingels en struiken. Naast bescherming vindt hij daar ook vooral insecten; een andere levensbehoefte en vooral belangrijk voor de kuikens als ze uit het ei komen. Kuikens eten alleen insecten en zijn daar volledig van afhankelijk in de eerste levensfase. Volwassen dieren eten ook zaden.

Ondersteuning nodig

De afgelopen decennia daalt het aantal patrijzen jaarlijks met zo’n 5 procent. Ze komen nog het meeste voor in Zuid- en Oost-Nederland. En dat heeft natuurlijk alles te maken met het landschap.
Gelukkig komt er steeds meer hulp voor het in stand houden van onze patrijs. Zo heeft Vogelbescherming het Europese Partridge-project geïnitieerd waarin veel kennis wordt opgedaan en uitgewisseld. Het project is erop gericht om het hele jaar door de noodzakelijke voorzieningen in het landschap aan te brengen. Denk hierbij aan het laten staan van winterstoppels, aanleg van kruidenrijke weide- en akkerranden, aanleg van keverbanken en bloemenblokken, verstrekken van wintervoeding, patrijzenhagen en insectenrijk grasland. Een totaalpakket aan ingrepen dat de patrijzenpopulatie weer moet laten groeien.

Hoe kunnen we de patrijs helpen?

1 Winterstoppels laten staan

De patrijs houdt van een akker waar stoppels op blijven staan. Dus percelen die na de oogst braak blijven liggen. Dit biedt de patrijs dekking en voedsel tijdens de wintermaanden. De vogels eten graag van het gemorste graan en de kruiden die tussen de stoppels groeien; insecten zijn in die maanden veel minder te vinden. De meeste groenbemesters zijn dus niet zo gunstig voor de patrijs, zeker niet als die voor de winter ondergewerkt worden. Dan is het fijn als er stoppels in de buurt zijn.

2 Keverbanken aanleggen

Het Partridge-project voorziet in het aanleggen van keverbanken in voorbeeldgebieden. Een keverbank is een halve meter hoger dan de omliggende grond en is ingezaaid met gras en kruiden. Een ideale plek voor insecten zoals loopkevers en dat betekent voedsel voor de patrijs. Ook helpen de insecten op natuurlijke wijze tegen plagen in het landbouwgewas.

3 Patrijzenhagen laten groeien

Zoals gezegd houdt de patrijs van beschutting. Je kunt speciale ‘patrijzenhagen’ aanleggen. Deze hagen van bijvoorbeeld hondsroos, liguster, meidoorn en mispel vormen een veilige broedplek. Ook bieden de patrijzenhagen een goede schuilplek en bescherming tegen roofdieren.

4 Zorg voor insectenrijk grasland

Door veel kruiden in je land zorg je voor voldoende insectenrijk grasland. Hiervoor kun je een mengsel van klavers, bloemen en wilde kruiden inzaaien. Insectenrijk grasland biedt veel voedsel en dekking voor patrijzenkuikens. Ook andere vogels en insecten profiteren van de bloemenpracht.

5 Bloemenblokken zaaien

Bloemenblokken zijn niet alleen mooi. Ze zitten boordevol voedsel zoals insecten voor patrijzenkuikens en zaden voor volwassen patrijzen. Daarnaast bieden ze een veilige broedplek en dekking tegen roofdieren. Ook andere vogels en insecten profiteren van de bloemenblokken.

Meer info over de patrijs en over andere akkervogels is te vinden op de site van Vogelbescherming.nl.
Of googel op: Partridge factsheets

Weidevogelconcepten: succesvol op kleine schaal

Weidende koeien in kruidenrijk grasland, en de roep van kievit, scholekster of grutto in de lucht. Een handvol zuivelconcepten slaagt erin dit idyllische plaatje werkelijkheid te laten worden. Hoe succesvol ook, in omvang blijven dergelijke weidevogelconcepten toch zeer kleinschalig. Op een totale melkplas van 14 miljard kilo melk gaat het bij elkaar om slechts enkele tientallen miljoenen liters weidevogelvriendelijke zuivel.

Tekst: Gineke Mons
Beeld: Marcel van Kammen, producenten concepten

Weide Weelde telt geen kuikens

Dertien melkveehouders van NoorderlandMelk leveren Weide Weelde-melk. Deze aparte melkstroom omvat zo'n 10 miljoen kilo melk, vertelt secretaris Adrian Langereis, tevens Weide Weelde-boer. Samen met zijn collega's zet hij 15 procent van zijn land in voor zogeheten natuurinvulling, zoals uitgestelde maaidata, kruidenrijk grasland en een verhoogd waterpeil.

De dagverse Weide Weelde-zuivel was sinds 2016 te koop bij Jumbo. in 2021 verdween het merk. De melkstroom staat nu onder het huismerk Noordertrots in de schappen van de noordelijke supermarktketen Poiesz. „Per verkocht product gaat er 2 cent in een apart fonds, daar betalen we de investeringen in de natuur van", vertelt Langereis. „Daarnaast heeft de Poiesz elk seizoen een goede-doelen-actie; in 't voorjaar is dat het Weide Weelde-fonds." De veehouders krijgen ook 1 cent extra melkgeld uitbetaald.

NoorderlandMelk faciliteert de natuur, maar houdt bewust niet bij hoeveel extra weidevogelnesten of grootgebrachte kuikens dat oplevert, vertelt Langereis. „Daar hebben we met de Vogelbescherming een dikke discussie over gehad. Maar wij doen het niet. Je krijgt er alleen maar gezeur mee, terwijl er veel te veel factoren zijn waar je als boer geen grip op hebt", zegt hij, duidend op een droog voorjaar en predatoren als vossen en marters.

Langereis verwijst naar het rapport van de Rekenkamer. „Er is 33 miljoen naar de grutto's gegaan, maar de stand gaat alleen maar achteruit. En de boer krijgt de schuld. Terwijl 2018, 2019 en 2020 kurkdroog waren. Dan krijg je ook geen goede resultaten."

PolderPracht werkt aan duurzaamheidsdoelen

Op Terschelling loopt het project PolderPracht. Vogelbescherming startte dit initiatief in 2014 om het bloemrijke weidevogel-leefgebied op het Waddeneiland in stand te houden. Alle tien de FrieslandCampina-boeren op het eiland leveren hiervoor hun (gangbare) melk aan Kaasmakerij de Terschellinger. Daarbij werken ze aan zes duurzaamheidsdoelen, waarbij ze onder meer op 20 procent van hun land pas na 15 juni maaien. Ook gelden er eisen voor de uitstoot van CO_2 en ammoniak, en normen voor het stikstofgehalte in de bodem. En het voer dat de koeien krijgen, moet van eigen land komen.

Voor de liters melk waarvan PolderPracht-kaas wordt gemaakt, beuren de boeren een toeslag van 2,5 cent, bovenop de garantieprijs en de RFC-toeslag voor weidegang.

Niet alle melk gaat in de PolderPracht-kaasbak. „Op dit moment produceren we op jaarbasis 300.000 kilo kaas", vertelt Jan-Willem Zeilstra van de Terschellinger kaasmakerij. „Daarnaast verwerken we nog zo'n anderhalf miljoen kilo melk van twee biologische boeren op het eiland; die kaas wordt ook met het logo van de Vogelbescherming verkocht."

De weidevogelvriendelijke kaas ligt als PolderPracht in de schappen bij AH, en bij de Spar als EilandPracht. In 2023 wordt het pilotproject geëvalueerd. De ervaringen zijn tot nu toe positief, laat FrieslandCampina weten.

Drie jaar een stabiele melkprijs van 56 cent

Boeren van Amstel maakt doorstart met Natuurzuivel

De coöperatie Boeren van Amstel ging in mei 2021 failliet. De eigen zuivelfabriek in Ouderkerk aan de Amstel bleek na 2,5 jaar een te zware last. Maar de kleine coöperatie is met hulp van een impact-investeerder uit de as herrezen. Met 18 van de oorspronkelijke 20 boeren wordt er weer volop weidevogelvriendelijke Amstelgoed Natuurzuivel geproduceerd. Momenteel zo'n 60.000 liter per maand, maar het streven is 100.000 liter. „Het gaat rap; we merken dat het concept heel erg aanslaat", aldus Michel Penterman van de coöperatie.
De dagverse zuivel wordt geleverd aan de horeca in Amsterdam en omstreken en daarnaast aan 180 filialen van AH, Jumbo, Dirk van den Broek en boodschappendienst Gorillas.
De boeren, allemaal lid van FrieslandCampina, mogen tot 30 procent van hun melk voor dit initiatief leveren. Daarvoor beuren ze een toeslag van 2 cent per liter. Het Amstelland is een van de weidevogelkerngebieden waar Vogelbescherming op inzet. Samen met de boeren uit het gebied zocht de organisatie een alternatief verdienmodel, waarbij ook rekening werd gehouden met de weidevogels. Zo is Boeren van Amstel ontstaan. Agrarische Natuurvereniging De Amstel bewaakt de resultaten van de maatregelen. Mede dankzij verhoging van het waterpeil gaat het in het Amstelland juist heel goed met de grutto, laat Penterman weten.

Weerribben Zuivel breidt boerenlandvogel-areaal uit

De melk van Weerribben Zuivel – in totaal 10 miljoen kilo van 3 biologische en 25 biologisch-dynamische melkveehouders – voldoet sinds 2017 aan de strenge criteria voor boerenlandvogels van Vogelbescherming Nederland. De maatregelen die de boeren nemen, zijn: stimuleren van kruidenrijk grasland, vernatting, behoud en herstel van streekeigen landschapselementen en broedgelegenheid op en rondom het erf. Bij de bedrijven met weidevogels is het percentage van de percelen met zwaar weidevogelbeheer via kruidenrijk grasland en/of vernatting de afgelopen jaren doorgegroeid van minimaal 20 naar 33 procent.
Weerribben Zuivel werkt niet met een toeslag, legt commercieel manager Edwin Crombags uit. In 2018 is samen met de veehouders afgesproken dat ze gedurende drie jaar een stabiele melkprijs van 56 cent zouden ontvangen voor hun bd-melk. Die opbrengstprijs biedt voldoende compensatie voor de te nemen maatregelen. Begin 2022 staat weer een vergadering gepland met de leveranciers. Dan worden nieuwe afspraken gemaakt over de hoogte van de melkprijs en de duur van het contract, aldus Crombags. ◄

NIEUW

VOGELVRIENDELIJKE ZUIVELWIJZER

Vogelbescherming NEDERLAND

VIND VOGELVRIENDELIJKE ZUIVEL BIJ JOU IN DE BUURT

Vogelvriendelijke zuivel komt van boeren die zorgen voor een grasland vol kruiden en bloemen. Zodat weidevogels er kunnen broeden en voedsel vinden voor hun jongen. Wil jij weten welke winkels en restaurants zuivelproducten verkopen van vogelvriendelijke boeren? Check de Zuivelwijzer van Vogelbescherming Nederland op www.zuivelwijzer.nl. Je kunt kiezen uit meer dan 10 vogelvriendelijke zuivelmerken en 50 zuivelproducten. Van jong belegen kaas tot volle kwark en van volle melk tot havermoutpap.

GENIET ÉN HELP DE WEIDEVOGELS

Door te kiezen voor vogelvriendelijke zuivel help je mee de weidevogels te beschermen en geniet je nog meer van de lekkerste zuivelproducten.

CHECK DE VOGELVRIENDELIJKE ZUIVELWIJZER

Ga naar www.zuivelwijzer.nl op smartphone of tablet, zet de locatieherkenning aan en ontdek de winkels en restaurants in de buurt waar deze heerlijke zuivel verkrijgbaar is.

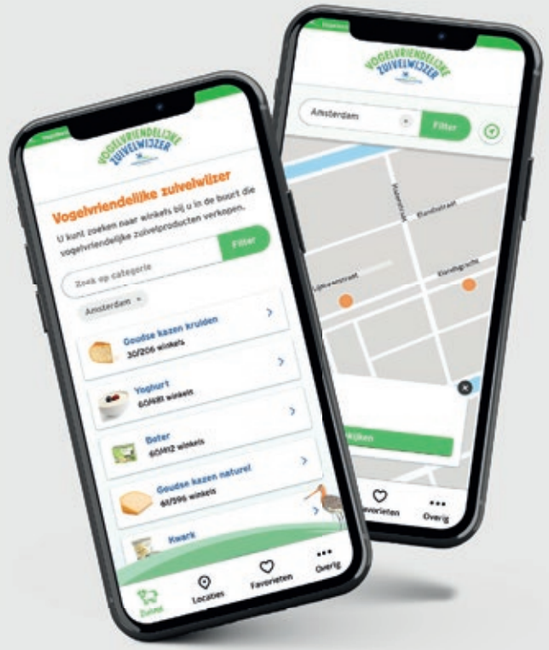

PROEF DE NATUUR, RED DE WEIDEVOGELS

WWW.ZUIVELWIJZER.NL

- **Hans, Linda en Arjan Mulder**
  Melkveehouders in Vlist, Krimpenerwaard
- **150 melkkoeien**
- **80 hectare veengrond**

Veehouder Hans Mulder staat bij het waterinfiltratie-systeem dat in 2020 is aangelegd als onderdeel van een veldproef om het verschil in aantallen regenwormen tussen een droog en een nat perceel te vergelijken. In het veenweidegebied melkt familie Mulder 150 koeien op een huiskavel van 70 hectare. Anders dan bij alleen plasdras met wateraanvoer van boven, verhoogt dit systeem ook de grondwaterstand. Dit geeft meer regenwormen, blijkt uit de eerste resultaten, en dus voer voor de weidevogels. „Doordat het gras iets minder hard groeit, is er meer ruimte voor de kuikens om door het gras heen te bewegen. Wij doen al ruim 25 jaar aan weidevogelbescherming; dat is echt een passie", vertelt de veehouder die in 2016 de Kristallen Kievit won als weidevogelboer van het jaar in de Krimpenerwaard. „In het voorjaar doen we aan mozaïekbeheer. We leggen groeitrappen aan en maaien dan iedere week wel. Mozaïekbeheer is goud voor de weidevogels." De veldproef is onderdeel van het project Proeftuin Krimpenerwaard en is een van de projecten die vanuit het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer wordt ondersteund. De projecten zijn gericht op het tegengaan van verdroging, vernatting of het verbeteren van schoon grond- en oppervlaktewater.

Wij doen al ruim 25 jaar aan weidevogelbescherming; dat is echt een passie

Tekst: Gijs Gjaltema Beeld: PPP Agro Advies

Succesvol boeren voor de patrijs

Patrijzen en veldleeuweriken; ze horen thuis in de akkerbouwgebieden van het Leudal (LB), waar ook melkveehouder Coen Wijers zijn bedrijf runt. Wijers begon vier jaar geleden met extra ondersteuning voor de patrijs. Nu ziet hij in zijn veld niet alleen de aantallen toenemen, maar ook alle boeren in zijn omgeving meedoen. Een mooi voorbeeld van een geslaagd project.

Tekst: Oswin Schneeweisz Beeld: Susan Rexwinkel, Meeuwis Millenaar

De patrijzenakker is ingezaaid met onder andere kaardebol.

Van hooguit één koppeltje, naar zeker een stuk of negentig

Het raam van zijn woonkamer biedt uitzicht op de akkers rond Buggenum, een dorpje tussen Venlo en Roermond. Vroeger zagen Coen en zijn vrouw Heleen Wijers in december alleen gras en kale zwarte akkers. Nu kijkt hij uit op een van zijn patrijzenakkers met aansluitend een perceel groenbemester. Wijers: „Deze combinatie is perfect voor patrijzen. Het biedt dekking, voedsel en ruimte."
Vier jaar geleden zaaide Wijers zijn eerste patrijzenakker in. Met dank aan chemiebedrijf Bayer die de kassencomplexen voor zadenproductie (voorheen Nunhems) wilde uitbreiden. Daarvoor moesten ze natuur compenseren. Uiteindelijk schonk Bayer de gemeente twee miljoen euro voor natuurontwikkeling in de driehoek Neer, Buggenum en Nunhem. „Via de Plattelandscoöperatie dienden we toen dit project voor patrijzenakkers in."

Groeiende koppels

Wijers is de drijvende kracht achter het project. „Hoe langer we bezig waren, hoe enthousiaster ook andere boeren werden. Logisch, want je ziet snel resultaat. Toen we begonnen zat er hooguit één koppeltje, nu zitten er zeker een stuk of negentig. Helaas zie je de populatie in de winter achteruitgaan; voornamelijk door predatie van vos, marter en roofvogels. Daarom zijn we met de lokale jagers – waar ik zelf ook toe behoor – actief met predatorenbeheer, mogen we in de zomermaanden 's nachts met lichtbak of warmtebeeld vossen bejagen en hebben we een aantal betonvallen staan."

Patrijzenakker

In totaal staat er nu 10 hectare patrijzenakker op 400 hectare grond. Een patrijzenakker is minimaal 12 meter breed. Een te smalle patrijzenakker maakt het voor de vos gemakkelijker. Het zaadmengsel is samengesteld door Natuurrijk Limburg en bestaat uit 15 tot 20 kruiden variërend van verschillende klavers tot kaardebol, bladkool of boekweit. Vaak aangevuld met zomergraan voor veldvulling en tegen ongewenste plantengroei

(vaak melde). Een blok wordt verdeeld in twee gelijke stukken en elk jaar wordt een stuk vernietigd en opnieuw ingezaaid. Het overjarige stuk dient als dekking voor de patrijs, het nieuw ingezaaide is bloemenrijk en zorgt voor insecten voor de patrijzenjongen.
Wijers: „Ik ontvang jaarlijks 2.500 euro als compensatie. Daarvoor doe ik ook het beheer en is het verlies aan opbrengst redelijk gecompenseerd. Akkerbouwers hebben vaker iets meer nutteloze overhoekjes en randen die ze kunnen inzetten voor de patrijs. Voor mij als melkveehouder ligt dat lastiger, maar met een redelijke compensatie past het prima in mijn bedrijfsvoering. Sterker nog; we willen de gemeente nu bewegen over te gaan tot meerjarige compensatie: van driejarige contracten naar twintig jaar. Herstellen van biodiversiteit is nu eenmaal een zaak van de lange adem. Als je een of twee jaar een patrijzenakker neerzet, ben je zo weer terug bij af." ◄

Het erf van het melkveebedrijf van Coen Wijers.

Patrijzenproject helpt patrijs nog onvoldoende

Sinds 2017 werkt Vogelbescherming Nederland samen met organisaties uit Nederland, België, Duitsland, Schotland, Engeland en Denemarken aan het Interreg-project PARTRIDGE. In tien voorbeeldgebieden, verspreid over de deelnemende landen, worden betere leefomstandigheden gecreëerd voor de patrijs. Doel is om de achteruitgang van de patrijs te stoppen en 30 procent meer biodiversiteit te realiseren. Een belangrijk onderdeel is het uitwisselen van kennis met boeren, jagers, natuurbeschermers en beleidsmakers door heel Europa. Zo wordt niet alleen de patrijzenstand gestimuleerd, maar ook een duurzame akkerbouw met behoud van natuur.
In de tien gebieden zijn zowel het aantal soorten broedvogels als het aantal territoria per soort toegenomen. In elk gebied is inmiddels tenminste 7 procent van het oppervlak ingericht met maatregelen, zoals keverbanken en bloemblokken. Dit heeft al geleid tot een toename van insecten. In elk deelnemend land worden twee voorbeeldgebieden van minimaal 500 hectare optimaal ingericht voor de patrijs. De Nederlandse voorbeeldgebieden liggen in Noord-Brabant (Land van Heusden en Altena) en Zeeland (Schouwen-Duiveland). Soorten die profiteren van dit project zijn onder meer de grasmus, rietgors, kievit, veldleeuwerik, geelgors en kneu.
„Met de patrijs ligt het ingewikkelder", zegt Frans van Alebeek, beleidsmedewerker bij Vogelbescherming. „In ons gebied in Zeeland blijft de populatie stabiel, terwijl in de rest van het land al jaren sprake is van een daling. In Noord-Brabant zien we opmerkelijke schommelingen waardoor trends lastig te voorspellen zijn. Een onvoorzien probleem met ingezaaide bloemblokken is dat de grote zaadopbrengst in de maanden januari en februari al is weggegeten of op de grond ligt te schimmelen. En dat zijn juist de maanden die voor akkervogels belangrijk zijn. Tot nog toe gingen wij ervan uit dat 7 tot 15 procent maatregelen op landschapsschaal het tij zou moeten keren, maar misschien is dat te weinig. Als het meer moet zijn, wordt het voor veel boeren en het nieuwe GLB natuurlijk een lastig verhaal. Daarom zijn we nu aan het onderzoeken welke maatregelen het meest effectief zijn, zodat we daar meer op kunnen sturen."

Coen Wijers op zijn patrijzenakker, waar komend voorjaar de bloemen staan om insceten voor de kuikens aan te trekken.

Lapwing/ Kievit | Grutto | **Wulp** | Scholekster | Veldleeuwerik

Wat wil de wulp?

Het is de grootste steltloper van West-Europa: de wulp. Met zijn karakteristieke snavel verwar je hem niet gauw met andere vogels. Deze langlevende soort, die wel 30 jaar kan worden, kampt tegenwoordig met een vergrijzende populatie. Wie is de wulp, wat wil de wulp en wat kunt ú doen tegen de vergrijzing van de wulp?

Tekst: Jenny Braaksma, Vogelbescherming
Beeld: Vogelbescherming, Marcel van Kammen

Weidevogelman

TIP

Bescherm een wulpennest met een raster rondom (minimaal 5x5 meter) tegen predatie door vossen. Plaats het raster pas als het vierde ei is gelegd. Let wel op of de wulp terugkomt. Zo niet, dan is de vogel beter af zonder raster, helaas...

Waar komen ze vandaan, waar gaan ze heen?

De wulp is wijdverspreid in Europa en Azië en broedt in Europa vooral in Finland, Groot-Brittannië en Rusland. Hun trekroute vanuit het noorden gaat via de Waddenzee naar West-Frankrijk en Zuid-Engeland. Nederland is een belangrijk land voor overwinterende wulpen. Zij verblijven graag op de Wadden en andere natte gebieden aan de kust. In augustus en september zijn er ongeveer 200.000 wulpen in Nederland. De afgelopen 30 jaar nam de Europese en Nederlandse populatie af met 30 tot 40 procent.

Broedperiode

De broedperiode van wulpen is in en rond april. Waar wulpen vroeger vaak in heidevelden, duingebieden en hoogveen broedden, geven ze tegenwoordig de voorkeur aan grasland op zand- en veengrond. Zowel de mannetjes als de vrouwtjes broeden; in totaal zo'n 28 dagen. De meeste wulpen in Nederland broeden op gangbare bedrijven. Ze zijn plaatstrouw. Door het uniforme karakter van graslanden wandelen de wulpenfamilies vooral naar percelen met snelgroeiend gras. Deze beschutting houdt alleen stand als er niet te vroeg gemaaid wordt, anders zijn de kuikens voer voor vossen en buizerds.

Een vlucht regenwulpen

De regenwulp is de kleinere en minder voorkomende tegenhanger van de wulp. Hij broedt niet in ons land, maar trekt wel door in het voor- en najaar. Regenwulpen hoor je vaak eerder dan dat je ze ziet; hun geluid is een karakteristieke triller.
Maarten 't Hart schreef in 1978 het boek 'Een vlucht regenwulpen' waarin de regenwulpen overvliegen op het moment dat zijn moeder sterft.
'Aan het eind van de middag richt ze plotseling haar hoofd even op en twee korte zuchten ontsnappen haar en haar hoofd glijdt opzij en op hetzelfde moment zie ik een vlucht regenwulpen voorbijgaan boven het donkere riet. Regenwulpen zijn zo zeldzaam, zo bijzonder dat ik naar het raam toe wil rennen om ze beter te kunnen zien, maar ik doe het niet, ik denk alleen maar: ze is gestorven op het moment dat de regenwulpen overkwamen en die gedachte troost me, vreemd genoeg.'

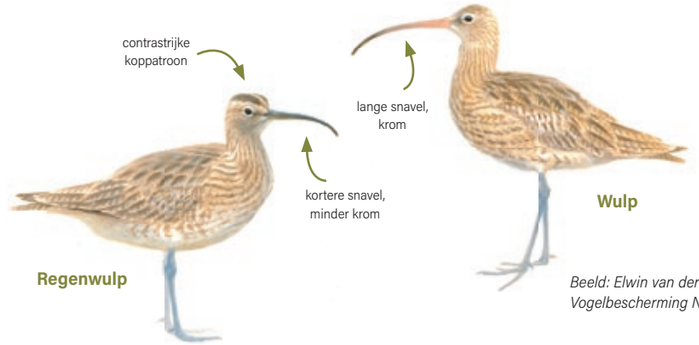

Beeld: Elwin van der Kolk / Vogelbescherming Nederland

De snavel

Sikkelmaan

De kluut kijkt naar z'n snuut, de wulp kijkt naar zijn gulp. Een oud, maar handig ezelsbruggetje om de wulp snel te herkennen. Het betekent dat zijn snavel omlaag buigt.
De wulp heeft als enige zo'n bijzondere snavel. Die snavelvorm is zelfs zo specifiek, dat de wulp er waarschijnlijk zijn naam aan dankt. Zijn wetenschappelijke naam, Numeniini, betekent in het Grieks zoiets als 'sikkelmaan'; een sikkelmaan heeft dezelfde vorm als de snavel van de wulp. En de Nederlandse naam 'wulp' stamt naar verluidt af van het oud-Germaanse 'hwelfan' (krommen), wat ook weer naar de neerbuigende snavel verwijst.

Voordeel in 't veld

Zijn bijzondere snavel levert de wulp veel profijt op bij het vinden van voedsel. Hij kan zijn snavel bijvoorbeeld ver voor zich uit de grond in steken, zodat de wormen hem niet horen aankomen. Ook kan de snavel ondergrondse wormengangetjes goed volgen en bereikt hij 's winters ook de wormen diep in de grond. Nog een voordeel: die kromme snavel hijst lange wormen beter recht de grond uit, zodat ze niet breken en dus een groter hapje zijn. Bovendien komt de snavel 's winters van pas, als de wulp langs de kust op zoek gaat naar schelpdieren en krabbetjes. Daarmee kan hij namelijk diep ingegraven prooien pakken, zoals zeeduizendpoten, strandgapers en platte slijkgapers.

Inleveren op efficiëntie

De karakteristieke snavel van de wulp heeft ook nadelen. De lengte en vorm maken dat hij breekbaar is, daarom is hij van binnen verdikt. Dat kost zoveel ruimte dat er weinig plek over is voor zijn tong. Om te eten moet de wulp zijn snavel uit de grond halen en de prooi achterin zijn keel smijten. Dat is minder efficiënt dan wanneer hij zijn prooi met zijn tong naar binnen zou kunnen werken terwijl zijn snavel nog in de grond steekt.

Bron: Why do curlews Numenius have decurved bills? Bird Study, 33:2, 61-69. N. C. Davidson , D. J. Townsend , M. W. Pienkowski & J. R. Speakman

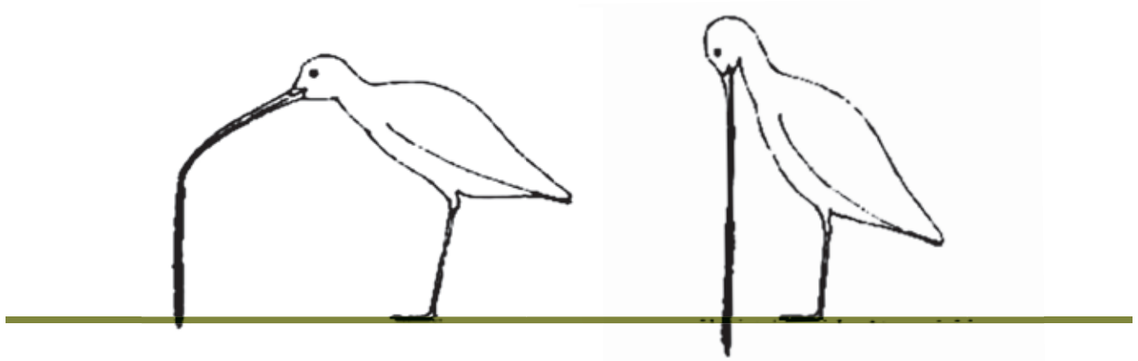

Kromme snavel: worm kan loodrecht omhoog.

Rechte snavel: worm loodrecht omhoog hijsen gaat moeilijk.

Die kromme snavel hijst
lange wormen beter
recht de grond uit

Vergrijzing

Lang leve de wulp

Wulpen zijn langlevende vogelsoorten. Ze worden vaak ouder dan 20 jaar, soms zelfs wel 30 jaar. Eenmaal volwassen, is de overlevingskans van de wulp erg groot. Desondanks neemt de populatie in West-Europa af. Die afname lijkt dus geheel te wijten aan slechte broedresultaten en kuikensterfte.

De stroom kan er op. Bé van Veen (links) en Cor Oosthoff hebben een hectare groot ongemaaid blok omrasterd rond een wulpennest op het bedrijf van de familie Olink in de veenkoloniën.

Nestsucces verhogen

Grauwe Kiekendief - Kenniscentrum Akkervogels en Landschapsbeheer Drenthe werken sinds 2018 samen aan bescherming van broedende wulpen en nestbescherming. In 2021 omrasterden zij in totaal 61 wulpennesten om de afname van weidevogels in het Drentse boerenland te stoppen. Deze stro-omrasters, die eieren beschermen tegen vossen, blijken het nestsucces spectaculair verhogen.
Na onderzoek blijkt dat omrasteren het uitkomst-percentage verhoogt van 25 naar maar liefst 74 procent.

Gezenderd wulpenkuiken van drie dagen oud.

Overlevingskansen vergroten

Van de 114 kuikens die uitkwamen in de omrasterde nesten in Drenthe, zijn slechts 15 tot 19 kuikens vliegvlug geworden. De sterfte onder wulpenjongen is het hoogst in de eerste week na uitkomen, en stijgt met name als het gras in de 10 dagen daarvoor of daarna gemaaid wordt. Als een jong de eerste 10 dagen goed doorkomt, stijgen zijn kansen. Hij kan zich dan beter verstoppen.
Om na uitkomst ook de jongen betere overlevingskansen te bieden, is met name graslandbeheer belangrijk. Ook wulpen die broeden op akkerland trekken namelijk graag met de kuikens naar graslanden, die voedselrijker zijn. De jongen hebben 32 tot 38 dagen nodig om vliegvlug te worden.

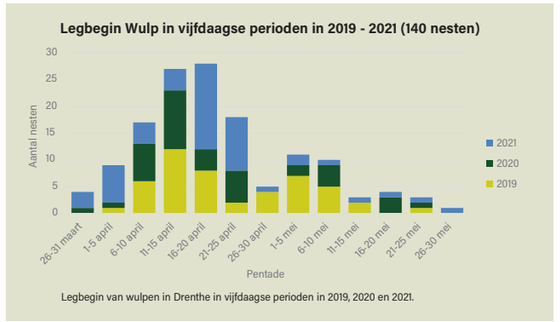

Legbegin van wulpen in Drenthe in vijfdaagse perioden in 2019, 2020 en 2021.

Bron: Broedende wulpen en nestbescherming in Drenthe in 2021.

Wat kunt u doen?

Voor broedende wulpen is uitstel van maaien tot eind juni het beste. Lukt dat niet, ontzie dan tijdens de broedtijd de nesten en laat minimaal 200 vierkante meter ongemaaid gras eromheen staan. Tijdens de kuikentijd kunt u bijvoorbeeld wildredders gebruiken en uw snelheid aanpassen. Als u daarbij ook nog eens een 10 meter brede, onbemeste strook met kruidenrijk grasland laat staan tot minimaal half juni, beschikken de wulpenfamilies over een optimale kuikenhabitat met insecten en dekking. ◄

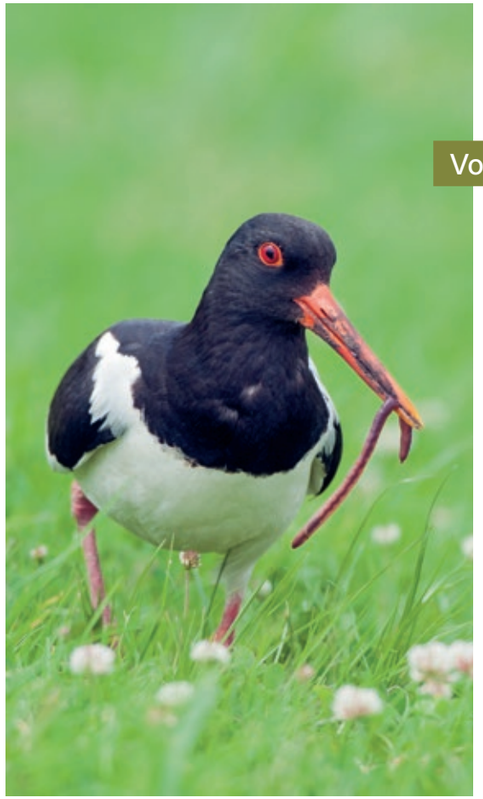

Vooruitblik

De volgende uitgave van onze Weidevogels verschijnt in april 2022 met onder andere:

- Wat wil de scholekster? De oorspronkelijke strandvogel broedt in weilanden en op grinddaken.
- De opofferingen van de familie Teerhuis op Marken. Weidevogelbeheer betekent minder inkomsten en dus niet op vakantie.

Contact: Heeft u tips of wilt u reageren?
Graag! Mailen kan naar:
redactie@onzeweidevogels.nl

Volg ‘onze Weidevogels’

‘onze Weidevogels’ verschijnt twee keer per jaar. Artikelen zijn online gebundeld op het online platform www.onzeweidevogels.nl. Hier deelt Agrio structureel weidevogelnieuws. Schrijf je in voor de regionale e-mail-nieuwsbrieven van Vee & Gewas, Veldpost, Stal & Akker of Agraaf om op de hoogte te blijven.

Volg onze Weidevogels ook op Facebook
www.facebook.com/onzeweidevogels

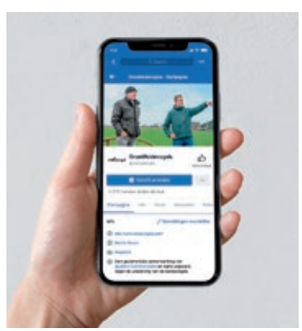

Colofon
onze Weidevogels verschijnt twee keer per jaar (oplage 25.000) en is samen met www.onzeweidevogels.nl een uitgave van Agrio en JEEN communicatie.

Agrio
Handelsweg 2
7041 GX 's-Heerenberg
Postbus 168
7040 AD 's-Heerenberg
www.agrio.nl

JEEN communicatie
Nieuwe Kazernelaan 2D41
6711 JC Ede
www.jeen.nl

Auteurs
Jenny Braaksma, Nick van Eekeren, Robert Ellenkamp, Annemarie Gerbrandy, Gijs Gjaltema, Gineke Mons, Oswin Schneeweisz, Vogelbescherming, Weidevogelman, Sandra Wilgenhof.

Fotografie
Robert Ellenkamp, Marcel van Kammen, Ellen Meinen, Susan Rexwinkel, Ruth van Schriek.

Opmaak
Studio Agrio

Ontwerp en projectmanagement
JEEN communicatie

Adressen
De adressen en bijbehorende bedrijfsgegevens van de ontvangers van dit blad zijn opgenomen in AAD (Agrio’s Agrarische Database). Deze wordt voor commerciële doeleinden gebruikt. Degene die hiertegen bezwaar heeft kan zijn/haar gegevens uit Agrio’s Agrarische Database laten verwijderen door dit schriftelijk te melden bij Agrio t.a.v. de afdeling adressenbeheer, Postbus 168, 7040 AD ’s-Heerenberg.
E-mail: abonnementen@agrio.nl

Copyrights
Het auteursrecht op dit blad en op de daarin verschenen artikelen wordt door de uitgevers voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vermenigvuldigd, gekopieerd of worden opgeslagen in een databank zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgevers.

Aansprakelijkheid
onze Weidevogels wordt met grote zorgvuldigheid en naar beste weten samengesteld. Uitgevers en auteurs streven naar juistheid en volledigheid van informatie. Nochtans zijn fouten mogelijk. Uitgevers en auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor schade die het gevolg is van handelingen gebaseerd op onze informatie.

WIJKAMP
FARMING SOLUTIONS

HARM’s Hoeve

De Mobiele Kippenkar
als een renderende zijtak

Pierre en Fenna van de HARM’s Hoeve in Malden zouden er zo een tweede kippenkar bijzetten. De afzet van de eieren was binnen enkele maanden geregeld waardoor het financiële plaatje meteen rendabel is. De werkzaamheden die dagelijks terug komen bij de kar zijn ongeveer een kwartier, denk hierbij aan het rapen van de eieren en de controle ronde in de kar. Wekelijks kost het een uur aan voeren, water bijvullen, mestband hydraulische afdraaien en de kar verplaatsen vertelt Pierre.

Pierre heeft in 2018 de keuze gemaakt voor een Mobiele Kippenkar van WijKamp om het werkgemak en het overzicht wat er in de kar is. Er zitten weinig blinde hoeken in zowel de boven- als onderruimte waardoor controles snel uit te voeren zijn. Door slimme technische componenten komen storingen zelden voor. HARM’s Hoeve merkt dat sinds de start van de Mobiele Kippenkar er meer mensen naar hun boerderijwinkel komen om hun dagelijkse boodschappen te kopen.

Door de Kippenkar zien de klanten nu waar de kippen leven en rondscharrelen. ‘Door de kar te verplaatsen, houden we gras in de wei en zo ook blije kippen. Een deel van onze voeding voor de kippen bestaat dus uit gras. Hierdoor krijgen we extra lekkere eieren, daar kan niemand tegenop!’ vertelt Fenna.

Fenna is erg tevreden over de geleverde kar door WijKamp, zij streven naar een steeds beter product en komen hun afspraken na. Samen met de klant zoeken ze naar een juiste oplossing. Het bedrijf heeft niet alleen technische kennis maar er is ook ondersteuning op het gebied van het houden van kippen.

Horen, zien en voelen!
De fysieke Biobeurs is afgelast maar de Kippenkar is wel te zien en te voelen bij ons in Nistelrode vanaf maandag 10 januari tot vrijdag 21 januari.

Bezoek = koffie met gebak en een gratis saldoberekening! Wij vertellen u graag meer over de ervaringen van tientallen boeren/startende ondernemers die de kippenkar ervaren als een extra, leuke en renderende zijtak.

Maak vrijblijvend een afspraak via info@wij-kamp.nl of bel 0412-748008

HELPT U ONS BLIJVEN VLIEGEN?

Dit jaar hebben we een vliegende start gemaakt met onze Weidevogels. Om in het volgende seizoen weer door te gaan zoeken we nog partners. Wilt u 'onze Weidevogels' ondersteunen: financieel, met content en netwerk? We bespreken graag de mogelijkheden voor een samenwerking, waarmee u veel zichtbaarheid realiseert.

Neem contact op met: Gijs Gjaltema van JEEN communicatie, gijs@jeen.nl
of Mark Oude Luttikhuis van Agrio, mark@agrio.nl

INITIATIEFNEMERS: DEZE EDITIE VAN 'ONZE WEIDEVOGELS' IS MEDE MOGELIJK GEMAAKT DOOR:

JEEN. | van hall larenstein university of applied sciences | Louis Bolk Instituut | provinsje fryslân provincie fryslân | ABN·AMRO

AGRIO | NOG | BOERENNATUUR | LG | Vogelbescherming NEDERLAND